

JEUGDHULP DOEN WE SAMEN

Participatie in FoodValley Gelderland

Onze visie

Zorgbelang Gelderland | Utrecht streeft – vanuit het perspectief van mensen - naar een leefbare, zorgzame samenleving waar iedereen een volwaardige positie inneemt en met elkaar vorm geeft aan deze samenleving.

Zorgbelang wil deze doelstelling bereiken door het ondersteunen van individuele en georganiseerde inwoners, gericht op:

- verbetering van de zelfredzaamheid van mensen;
- verbetering van het zelf-organiserend vermogen van mensen;
- verbetering van de kwaliteit en toegankelijkheid van sociale-, zorg- en welzijns- en leefbaarheidsvoorzieningen.

Om haar doelen te bereiken werkt Zorgbelang Gelderland | Utrecht samen met bijna 480 aangesloten patiëntenverenigingen, gehandicaptenorganisaties, ouderenbonden en cliëntenraden.

© 2018, Zorgbelang Gelderland/Utrecht

Alle rechten voorbehouden. Teksten, delen van teksten en/of artikelen uit deze uitgave mogen, na verkregen toestemming van Zorgbelang, worden overgenomen of worden veelevoudigd onder strikte voorwaarde van bronvermelding. Toestemming kan worden aangevraagd per brief of e-mail.

COLOFON

(Eind)redactie

Joke Stoffelen

Redactie

Joke Stoffelen, Peter Bootsman, Erica van Everdingen en Sjoerd Wiersma

Inhoudsopgave

Inleiding	4
1. Participatie in FoodValley	6
1.1 Leren van het netwerk Samen Sterk	6
1.2 Het project Jeugdhulp doen we samen	6
1.3 In gesprek met jongeren	7
1.4 In gesprek met ouders	11
1.5 In gesprek met gemeenten	15
2. Advies	18
Dankwoord	20

Inleiding

Jeugdhulp doen we samen

Sinds 1 januari 2015 zijn alle gemeenten in Nederland beleidsverantwoordelijk voor de toewijzing van zorg en ondersteuning aan jongeren met een zorgvraag en (hun) ouders. Voor een succesvolle uitvoering van deze verantwoordelijkheid is de betrokkenheid van de 'mensen om wie het gaat' bij de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid van groot belang. Deze betrokkenheid (lokale en regionale participatie van jongeren en ouders) is nog onvoldoende van de grond gekomen. Een aantal landelijke organisaties (LOC Zeggenschap in zorg, Ieder(in), Mind, Stichting UW Ouderplatform en Zorgbelang Nederland) wil met het project **Jeugdhulp doen we samen** cliëntenparticipatie stimuleren en helpen bij de verdere ontwikkeling.

Voorbeelden uit de regio

Met behulp van het project worden in vier regio's goede voorbeelden van participatie van jongeren en ouders beschreven. Het betreft de regio's IJsselland, Brabant Zuidoost, Zuid-Holland-Zuid en FoodValley in Gelderland. FoodValley is als één van deze regio's aangedragen. In de regio FoodValley werken zeven gemeenten samen op het terrein van zorg voor de jeugd. Het betreft de gemeenten Ede, Barneveld, Nijkerk, Veenendaal, Renswoude, Rhenen en Scherpenzeel.

Netwerk Samen Sterk

In de regio FoodValley is het netwerk 'Samen Sterk' benoemd als goed voorbeeld waarbij jongeren, ouders en professionals regionaal meedenken en meedoen. Dit was een netwerk van jongeren, ouders én professionals uit de regio. Op basis van behoeften en vragen uit de regio heeft het netwerk invloed uitgeoefend op de ontwikkelingen. Hiermee waren zij structureel gesprekspartner van de gemeenten in deze regio.

Kracht

Bij 'Samen Sterk' werd het gesprek vanuit verschillende perspectieven gevoerd. Het kernwoord was 'samen'. Professionals en actieve vrijwilligers zijn sleutelfiguren én poortwachter tot de jongeren en ouders in de regio FoodValley.

Activiteiten netwerk

Het netwerk is actief geweest gedurende de periode 2014 tot medio 2017. In deze periode werden bijeenkomsten georganiseerd. Tijdens de bijeenkomsten konden gemeenten hun vraag pitchen. Jongeren, ouders en professionals werden betrokken tijdens 'open space' sessies. Naast de bijeenkomsten werd het netwerk ook gevraagd mee te denken over andere lokale thema's zoals toegang en nazorg, en over regionale thema's als specialistische zorg.

Medio 2017 hebben de gemeenten de keuze gemaakt om het project lokaal voort te zetten. Ten behoeve van deze voortzetting is er een overdracht naar de zeven gemeenten geweest. Tijdens een afsluitende bijeenkomst hebben ouders, jongeren en professionals aangegeven welke elementen van Samen Sterk geborgd moeten worden bij een lokale voortzetting.

Ontwikkelingen

Sinds november 2017 hebben de gemeenten in de regio de cliëntparticipatie lokaal opgepakt. Met het project **Jeugdhulp doen we samen** focussen we op de regio FoodValley. We willen achterhalen hoe het in de praktijk in een jaar later (medio 2018) is gesteld met het betrekken van jongeren en ouders bij beleid. Met de uitkomsten hiervan willen we de regio ondersteunen bij het inzichtelijk maken van de succesfactoren.

Met de beleidsmedewerkers van de regio zijn afspraken gemaakt om de uitkomsten te bespreken en deze in te zetten bij het doorontwikkelen van een netwerk zoals 'Samen Sterk' in deze regio.

1. Participatie in FoodValley

Met het project *Jeugdhulp doen we samen; Participatie in FoodValley* willen we achterhalen hoe het in de praktijk gesteld is met het betrekken van jongeren en ouders. Hiervoor gaan we met hen in gesprek, en ook met de beleidsmedewerkers en wethouders van de gemeenten in de regio. De uitkomsten zijn, samen met de leerpunten van de 'Samen Sterk'-periode, verwerkt in dit verslag.

1.1 Leren van het netwerk Samen Sterk

Van 2014 tot medio 2017 is het netwerk 'Samen Sterk' actief geweest in de regio FoodValley. Het netwerk bestond uit jongeren, ouders en professionals. Ook beleidsmedewerkers en wethouders namen deel aan de bijeenkomsten. Gedurende deze periode worden acht bijeenkomsten georganiseerd.

De thema's die besproken worden, zijn van belang bij een goede transitie van de zorg voor de jeugd naar gemeenten. Het betreft de volgende 23 thema's:

- meerwaarde sociale teams
- vernieuwde CJG (Centrum voor Jeugd en Gezin)
- werken met het gezinsplan
- lokaal maatwerk en een grotere schaal
- nazorg
- specialisten aan de voorkant
- ouder in de regie of niet
- hulp nabij
- communicatie
- het netwerk uitbreiden
- hoe om te gaan met privacy
- veiligheid jeugdige
- regie over eigen leven
- versterken opvoedkundig klimaat
- hulp op maat
- integrale hulp
- meer ruimte voor professional
- snel de juiste zorg
- overgang 18-/18+
- in- en doorstroom jeugd-ggz
- onzichtbare jongeren
- toegang tot jeugdhulp
- jongerenparticipatie.

Daarnaast zijn een aantal do& don't's geïnventariseerd en besproken die specifiek de participatie van jongeren en ouders betreffen. Het betreft de volgende tien aanbevelingen:

1. Sluit aan bij de leefwereld van jongeren en ouders
2. Stimuleer en faciliteer initiatieven vanuit jongeren en ouders
3. Er is niet één vindplaats voor jongeren: elk thema heeft specifieke vindplekken en gebruik daarnaast social media
4. Heb aandacht voor 'onzichtbare' jongeren
5. Organiseer leuke bijeenkomsten in kleine informele settings buiten het gemeentehuis

6. Zorg voor waardering van jongeren en ouders voor hun inzet
7. Wethouders kunnen ervaringsdeskundige jongeren/ouders meenemen op werkbezoek
8. Betrek ervaringsdeskundigen bij het opstellen van kwaliteitscriteria voor beleid
9. Maak werk van het netwerk van jongeren zodat dit wordt uitgebreid
10. Vraag ambassadeurs en professionals om ervaringsdeskundigen mee te nemen naar bijeenkomsten.

1.2 Het project *Jeugdhulp doen we samen*

Het project *Jeugdhulp doen we samen; Participatie in FoodValley* vormt een onderdeel van het grotere en meeromvattende landelijk project *Jeugdhulp doen we samen*. Meer informatie over het landelijke project is te vinden op

<https://www.jeugdhulpdoenwesamen.nl/> Met het project worden onder andere ervaringen uit vier regio's vergeleken. Het betreft de regio's IJsselland, Brabant Zuidoost, Zuid-Holland-Zuid en FoodValley in Gelderland. Uiteindelijk moet het landelijke project leiden tot participatietools voor gemeenten in Nederland.

Doelstelling

FoodValley is één van pilotregio's. Het doel van het regionale onderdeel is:

- Inventariseren van kennis over succesvolle vormen van (regionale) participatie op het gebied van zorg voor de jeugd;
- input voor het ontwikkelen van landelijke participatietools.

Werven van deelnemers

Voor het project hebben we gebruik gemaakt van de adresbestanden vanuit het netwerk 'Samen Sterk'. Wat meteen opvalt is dat een adresbestand is zeer beperkte levensduur heeft. Adressen zijn snel verouderd: jongeren worden ouder en hebben zich verder ontwikkeld waardoor zij zich niet meer betrokken voelen bij het onderwerp; ouders zijn druk met het (over)leven van alledag. De zorg voor een kind met extra zorg vraagt veel van ouders en hun gezinnen. Meedenken over beleid staat dan vaak niet hoog op de prioriteitenlijst. Verder vond het project plaats gedurende de zomermaanden en de start van het schoolseizoen. Geen gunstig moment voor projecten als deze.

Alle deelnemers werden geïnformeerd over het doel van het onderzoek, het waarborgen van de anonimiteit bij deelname, de wijze van informatie verzamelen, bewaren, en verwerken. Alle mensen die zijn benaderd, stemden in met deelname; met uitzondering van een beleidsmedewerker van een gemeente.

Methodiek

Voor de gesprekken met jongeren en ouders hebben we de peer-to-peer-methodiek gebruikt. Manders, Metz en Sonneveld¹ stellen dat de relatie tussen peers en jongeren (en ouders) gebaseerd is op gelijkwaardigheid en wederzijdse ondersteuning, en aansluit bij de eigen leefwereld. We hebben hiervoor gekozen om beter aan te sluiten bij de leefwereld van jongeren en ouders, en om voldoende verdieping te krijgen. De gesprekken met beleidsmedewerkers en wethouders werden gevoerd door medewerkers van Zorgbelang. De uitkomsten van de gesprekken zijn verwerkt in Excel zodat deze per thema vergeleken en geanalyseerd konden worden.

---

¹ Manders, W., Metz, J., & Sonneveld, J. (2017). *Literatuuronderzoek naar peer-to-peer in het jongerenwerk*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot.

Alle gesprekken werden gevoerd met behulp van een semi-gestructureerde vragenlijst. De vragenlijst is opgesteld op basis van een analyse van de bijeenkomsten van het netwerk 'samen Sterk' en de online-vragenlijst voor het project *Jeugdhulp doen we samen*.

Projectteam

Het projectteam bestond uit Erica van Everdingen (Maatjeswerk Autisme, een ouderennetwerk), Sjoerd Wiersma (coördinator van het JongerenNetwerk, een netwerk voor en door jongeren met ervaring in de jeugdzorg), Peter Bootsman (Zorgbelang) en Joke Stoffelen (Zorgbelang). Het projectteam heeft de definitieve vragenlijst samengesteld, (delen van) het project uitgevoerd, gezamenlijk de uitkomsten geanalyseerd en het eindrapport geschreven. Het project werd in onderdelen door verschillende mensen uitgevoerd: de jongeren werden geïnterviewd door de jongere; de ouders door de ouder; de wethouders en beleidsmedewerkers door medewerkers van Zorgbelang. Tijdens een bijeenkomst van het projectteam werden de uitkomsten van de deelonderzoeken besproken, geduid en geanalyseerd. Door deelname van verschillende invalshoeken en met ervaringsdeskundigen in het projectteam, was er sprake van 'peer debriefing'². Dit bevordert de kwaliteit van het eindresultaat.

1.3 In gesprek met jongeren

Voor het project zijn we op zoek gegaan naar jongeren met ervaringen met zorg voor de jeugd. In het oorspronkelijke projectplan waren groepsgesprekken gepland met jongeren. In de praktijk bleken groepsgesprekken niet haalbaar. Reizen blijkt voor veel jongeren toch een probleem en daarnaast hebben jongeren drukke agenda's met veel activiteiten. We hebben met acht jongeren uit de gemeenten gesproken: soms live, soms telefonisch. Vaak meerdere keren. De jongeren vinden de volgende zaken belangrijk als het gaat om participatie bij zorg voor de jeugd:

- **Meepraten**
Jongeren hechten waarde aan meepraten met gemeenten en instellingen over beleid. De terugkoppeling van de uitkomsten en wat er daadwerkelijk mee gedaan wordt, is een zorgpunt. Hun ervaring is dat ze vaak gevraagd worden voor een bijeenkomst, hun zegje mogen doen en vervolgens nooit horen wat er mee gedaan is. Dat motiveert hen niet.

“Mijn ervaring is dat jongeren zich willen uitspreken over zaken die hun direct raken in de achtertuin.”

Jongere uit Rhenen

---

² Boeije, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denk en doen*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

- **Faciliteiten en randvoorwaarden**

Faciliteiten maken het mogelijk om deel te nemen aan meetings. Jongeren dragen verschillende faciliteiten en randvoorwaarden aan die voor hen van belang zijn en een rol spelen bij de afweging om wel of niet deel te nemen: vergoeding van reiskosten (niet alle jongeren hebben een OV-kaart); de data en tijdstippen waarop een meeting plaatsvindt (er moet rekening worden gehouden met school-/werktijden en schoolvakanties). Daarnaast vinden zij het belangrijk dat er 'iets' te eten en te drinken is: *"Dat trekt jongeren"*. En bovenal willen ze serieus genomen worden. Hun inbreng moet leiden tot iets. Ze willen niet gebruikt worden voor een afvinklijstje waarop staat 'jongeren betrekken'.

"Zorg dat ze zich serieus genomen voelen, dat ze zich verantwoordelijk voelen en impact hebben. En als ze geen impact hebben. Leg dan vooral uit waarom niet."

Jongere uit Rhenen

- **Locatie**

De locatie is voor jongeren een belangrijk item. Gemeentehuizen hebben voor hen hoge drempels en bij jeugdzorginstellingen willen zij niet gezien worden. Een locatie die goed te bereiken is en een informele uitstraling heeft, spreekt hen aan.

- **Methoden**

Jongeren hebben vaak een drukke agenda. Zij geven dan ook de voorkeur aan digitale betrokkenheid met bijvoorbeeld een online vragenlijst, of nog liever een snel te beantwoorden poll. Websites, Facebook en Twitter zijn duidelijk 'uit'; jongeren zijn te vinden op media als Whatsapp, Snapchat, Instagram en YouTube. Daar moeten de vragenlijsten en polls worden geplaatst.

- **Vindplaatsen**

Jongeren met ervaring met 'zorg voor de jeugd', tref je nauwelijks aan bij jongeren- of jeugdraden. Deze jongeren vindt je via cliëntenraden van jeugdzorginstellingen en het JongerenNetwerk. Daarnaast werkt de methode 'via-via' goed: jongeren kennen andere jongeren; jongeren worden uitgenodigd via hun persoonlijk ondersteuners, ouders, opvoeders, jeugdwerkers, coaches en of docenten van school.

- **Onderwerpen**

De onderwerpen die voor jongeren belangrijk zijn, staan dicht bij hun dagelijks leven, zoals vrijetijd, onderwijs, geld, uitkering, hangplekken, dagbesteding, werk, sport, taboes over ggz-problematiek, het verlaten van gesloten jeugdzorg, veiligheid in de zorg en 18 jaar worden en alles wat daar bij komt kijken en regelen.

- **Cliënt centraal**

Alle jongeren gaven aan dat zij niet het gevoel hadden dat zij als cliënt centraal stonden. Andere zaken kregen volgens hen meer aandacht van professionals in de zorg voor de jeugd: ouders, geld en tijd, verantwoording, andere professionals, de belangen van de instellingen.

“Nee, geld en tijd is veel belangrijker en jongeren worden niet serieus genomen. Ze luisteren altijd eerder naar mijn dossier en naar de meningen van andere instellingen dan naar mij.”

Jongere uit Barneveld

- **Vervolg in de regio**

Jongeren vinden het belangrijk om hun stem te laten horen, lokaal en in de regio. Of dat in een vervolg van het netwerk ‘Samen Sterk’ is, daarover spreken zij zich niet uit (niet iedereen is bekend met dit netwerk). Wat voor hen wel van belang is: laagdrempelig, echt luisteren, faciliteiten als reiskostenvergoeding, jongeren serieus nemen.

“Hou het toegankelijk, let op de randvoorwaarden en zorg dat de juiste mensen aan tafel zitten.”

Jongere uit Veenendaal

1.4 In gesprek met ouders

Voor het project hebben we met twaalf ouders gesproken uit (bijna) alle gemeenten in de regio, met uitzondering van Rhenen. In het projectplan waren eveneens groepsgesprekken met ouders gepland. Dit was voor ouders nauwelijks mogelijk gezien de drukte rondom de start van het schooljaar en bijbehorende perikelen. Gekozen is om hen te interviewen; soms gebeurde dit telefonisch, soms werd een afspraak gemaakt. Daarnaast hebben tien ouders de online vragenlijst ingevuld. Het totaal aantal ouders komt daarmee op 22. De ouders vinden de volgende zaken van belang als het gaat over meedenken en -praten met beleid in de regio FoodValley:

- **Meepraten**

Ouders zijn gemotiveerd om samen met beleidsmakers en uitvoerders aan tafel te gaan om samen beleid te maken. Zij zijn zeer bereid om hun ervaringen te delen, “zodat het beleid aansluit bij de vragen die wij als ouders hebben”. De beleidsbeslissingen hebben namelijk een grote impact op de ouders en hun kinderen. Het werkt door naar het gezin, en heeft invloed op het werk van de ouders en bepaalt mogelijkheden om überhaupt te kunnen werken (dit speelt met name bij moeders waarmee zij ook verwijderd raken van de arbeidsmarkt). Ook op de andere kinderen in een gezin heeft beleid gevolgen en heeft het effect op de schoolresultaten. Ouders spreken over een ‘domino-effect’.

“Het is niet één ding dat verandert, het werkt vaak door in ons hele leven. Ik heb stellig de indruk dat beleidsmakers zich vaak dit niet realiseren.”

Ouder uit Barneveld

“Ik wil laten horen wat nodig is en de jeugd een gezicht geven in plaats van nummers en bedragen.”

Ouder uit Nijkerk

Een aantal zaken zijn voor ouders van belang en een voorwaarde om mee te doen:

Terugkoppeling

De ervaringen van ouders komen in deze overeen met die van de jongeren: zij nemen deel aan bijeenkomsten, vertellen hun verhalen en zeggen zelden terug te horen wat er mee gedaan is. Regelmatige terugkoppeling op een begrijpelijke manier (“...géén ambtelijke en juridische taal!”) is voor ouders van belang. Ook de motivatie waarom wel of niet gebruik is gemaakt van de ervaringen en inbreng van ouders, ontbreekt, aldus de ouders. Het advies van hen is dan ook: geef een helder kader vooraf: wat kan wel en wat kan niet. Beleidsmakers voorkomen hiermee dat vooraf bij ouders verkeerde, te hoge of lage verwachtingen worden gesteld.

Betrokkenheid bij de planfase

Ouders worden vaak geconsulteerd als de plannen al zijn gemaakt. “*Betrek ons aan de voorkant!*” Daarmee kunnen zij ervaringen inbrengen en bijdragen aan de kwaliteit, actualiteit en effectiviteit van de plannen.

Serius nemen

Ouders geven aan dat zij serieus willen worden genomen. Zij hebben het gevoel dat dit niet altijd het geval is. Als gevraagd wordt wanneer zij zich serieus genomen voelen, geven zij aan dat dat met attitude te maken heeft: “*Zie mij niet als een bedreiging*”, “*Toon echte interesse!*” en “*Durf ons om advies te vragen, je hoeft als beleidsmaker niet alles te weten*”. De belangengroepen van ouders in de regio geven aan erkend te willen worden als gesprekspartner.

Kwetsbaar

Ouders voelen zich kwetsbaar en afhankelijk van de gemeenten. De gemeente en de ambtelijk taal en mores staat vaak ver van hun belevingswereld af. Ouders schamen zich ervoor dat zij moeten aankloppen bij het CJG voor ondersteuning én zij ervaren een hoge drempel. “*In Vlaanderen noemen ze dat het ‘Huis van het kind’, klinkt veel vriendelijker.*” Daarnaast geven zij aan dat ze angst hebben om hun mening te geven omdat ze ook afhankelijk zijn van dezelfde gemeente. Een ouder verwoordt het als volgt: “*Het is een situatie waarbij de slager zijn eigen vlees keurt.*” Ouders hechten er waarde aan om ‘vrij’ te kunnen praten. Er worden ook vraagtekens gezet bij de anonimiteit van het klantervaringsonderzoek: “*Is het echt anoniem? Je moet zoveel invullen, dat ik soms twijfel of ik echt anoniem ben.*”

- **Faciliteiten en randvoorwaarden**

Voor ouders maken goede faciliteiten en randvoorwaarden het mogelijk om hun ervaringen te delen. Beleidsmakers zouden dan wel rekening moeten houden met de werk- en schoolagenda’s van gezinnen; een bijeenkomst beleggen op een laagdrempelige locatie zoals school; ouders persoonlijk uitnodigen.

“... of overdag als de kinderen naar school zijn, of juist ‘s avonds voor de werkende ouders. Verder is het fijn om rekening te houden met de schoolvakanties en de drukke periodes aan het begin en aan het eind van het schooljaar...”

Ouder uit Barneveld

- **Locatie**
Op de vraag wat een geschikte en aansprekend locatie is geven ouders een aantal suggesties: bibliotheken, scholen, wijkcentra, huiskamerbijeenkomsten. Een ‘neutraal’ terrein is daarbij belangrijk: liever niet op het gemeentehuis of bij (jeugdzorg)instellingen. Een locatie met een oppasmogelijkheid voor kinderen, spreekt ouders aan.
- **Methoden**
Ouders geven suggesties over methoden om met ouders in gesprek te gaan: ouders willen hun meningen geven tijdens een inloopspreekuur, een klankbordgroep, een themabijeenkomst, een ontmoetingscafé waarbij er ook aandacht en tijd is voor een gesprek met andere ouders om ervaringen te delen.
- **Vindplaatsen**
Het kost moeite om ouders te motiveren om hun stem te laten horen, zij hebben, door de zorg voor hun kind(eren) en de combinatie met andere taken, vaak een behoorlijk volle agenda. Wat hen aanspreekt is een persoonlijke uitnodiging, een uitnodiging via een professional, school of via een oudernetwerk. Daarnaast zouden wethouders en beleidsmedewerkers naar de ouders toe kunnen komen: *“Sluit aan bij de plaatsen waar ouders komen en ga met hen in gesprek”, “Bezoek ouderavonden op scholen”, “Laat de wethouder ervaringsdeskundige ouders meevragen op werkbezoek aan instellingen, zij belichten het andere perspectief waardoor er een completer beeld ontstaat.”*
- **Onderwerpen**
Onderwerpen die voor ouders van belang zijn: PGB, leerlingenvervoer, passend onderwijs, goede organisatie van zorg en ondersteuning, vrijetijdsactiviteiten, autisme, financiering, richtlijnen en kaders.

- **Cliënt centraal**

De meningen van ouders over het centraal stellen van de cliënt door gemeenten en instellingen lopen uiteen. Sommige ouders zijn tevreden en zien veranderingen: *“Ja, ik heb het gevoel dat dit wel gebeurt.”* De meeste ouders zijn minder tevreden: *“Het gaat alleen maar over geld”* en *“Het budget staat centraal, niet de cliënt.”*

“De cliënt staat niet centraal bij instellingen. We hebben fijne contacten met persoon binnen gemeente, maar de instellingen hanteren wachttijden en informatie over bijvoorbeeld het vertrek van medewerkers is slecht of veel te laat.”

Ouder uit Barneveld

“Gemeenten kunnen zo leren van elkaar. En ouders kunnen met elkaar ervaringen uitwisselen.”

Ouder uit Scherpenzeel

- **Vervolg in de regio**

Ouders hechten waarde aan regionale participatie, naast lokale participatie. Zij pleiten voor het opnieuw opstarten van ‘Samen Sterk’ vanwege de regionale uitwisseling en het leereffect voor zowel ouders, professionals als gemeenten. Daarbij geven zij aan dat het belangrijk is dat een onafhankelijk partij dit organiseert, juist vanwege de verschillende belangen en de afhankelijkheid van ouders van gemeenten en zorgorganisaties.

1.5 In gesprek met gemeenten

Met twaalf beleidsmedewerkers en wethouders van zes van de zeven gemeenten in de regio FoodValley zijn we in gesprek gegaan. Met een beleidsmedewerker van één gemeente vond een telefonisch interview plaats, voor de andere gesprekken hebben we de gemeenten bezocht.

- **Meepraten**

Gemeenten hechten er waarde aan om ouders en jongeren te betrekken bij het maken van beleidsplannen. Ze zijn op zoek naar de persoonlijke verhalen van mensen, omdat ze met deze verhalen het beleid kunnen afstemmen op de behoeften van ouders en jongeren. *“Je wilt weten wat er leeft en speelt om hierop te kunnen sturen, als een stukje preventie en om de regio te kunnen voeren.”* Daarnaast wordt participatie an sich belangrijk gevonden: *“Het staat in onze coalitieafspraken”.*

Enkele gemeenten zijn actief in het betrekken van jongeren. Er zijn jongerenraden zoals in Barneveld, Veenendaal en Scherpenzeel, soms is er ook een klankbordgroep van jongeren en ouders. Maar niet alle items lenen zich voor een lokale bijeenkomst en dat is afhankelijk van het onderwerp en de grootte van de gemeente.

“We hebben weleens een avond over middelenmisbruik georganiseerd. Er kwamen enkele ouders. In zo’n kleine gemeenschap kent men elkaar al snel, dus kijkt men elkaar aan: hé jij ook hier? Dat moeten we niet willen.”

Beleidsmedewerker

Als jongeren en ouders worden betrokken bij beleid, dan is dat bij de beleidsvoorbereiding. Klantervaringsonderzoeken worden gezet om het ingezette beleid te evalueren. Voor het maken van concrete plannen, het monitoren van de uitvoering en de evaluatie worden jongeren en ouders (anders dan via de kwantitatieve methodieken als klantervaringsonderzoeken) niet of nauwelijks betrokken.

Er is bij gemeenten wel een behoefte om regelmatig met jongeren en ouders in gesprek te gaan over de jeugd: *“We willen weten wat hun wensen en behoeften zijn, wat is het beste voor onze samenleving.”* Als het gaat over zorg voor de jeugd (volgens de Jeugdwet), vinden gemeenten het lastiger worden: *“Er zijn veel partijen bij betrokken, we vinden het moeilijk om ouders en jongeren te vinden die met ons in gesprek willen”.* Een dilemma voor gemeenten is niet alleen het vinden van ouders en jongeren, maar ook diversiteit (*“... we willen*

niet altijd dezelfde mensen met dezelfde verhalen...”) en de organisatie van meetings (*“...nauwelijks tijd en capaciteit...”*).

- **Onderwerpen**

De onderwerpen die voor gemeenten van belang zijn: toegang tot zorg en ondersteuning, het welzijnswerk, preventie, vroegsignalering, doorverwijzing, zorg die afloopt en nazorg, wijkgericht werken, minimabeleid, pleeggezinnen en gezinshuizen, de transformatie vormgeven, financiering (*“We worden geconfronteerd met een enorme overschrijding op het gebied van Jeugdzorg”*), uithuisplaatsing en de achttien-plus-problematiek.

- **Faciliteiten**

Gemeenten stellen faciliteiten beschikbaar om participatie van jongeren en ouders mogelijk te maken zoals het gemeentehuis als locatie. Soms is er budget beschikbaar voor het inzetten van onafhankelijke ondersteuning zoals in Veenendaal. Voor de deelname van jongeren en ouders zelf aan meetings is vaak geen financiële regeling beschikbaar.

- **Cliënt centraal**

Gemeenten hebben de zorg voor de jeugd grotendeels uitbesteed. De gecontracteerde instellingen stelt men het vertrouwen dat zij professioneel met jongeren en ouders omgaan. Financiële rapporten en cliëntervaringsonderzoeken van de instellingen zijn de instrumenten om te controleren. Men gaat uit van de professionaliteit van deze instellingen om de cliënt centraal te stellen in de zorg die wordt aangeboden. Medewerkers die actief zijn in wijkteams en bij de eerste intake, hebben hier ook trainingen voor gehad.

“Als kleine gemeente hebben we minder contact met de instellingen omdat we zaken hebben uitbesteed aan de buurgemeente...hoe weten we of mensen goed geholpen zijn bij hun vraag...daar hebben we niet altijd voldoende zicht op. Daarom willen we van de mensen zelf weten wat er speelt.”

Beleidsmedewerker

- **Vervolg in de regio**

Gemeenten zijn actief om lokaal jongeren en ouders te betrekken bij beleid. In de ene gemeente lukt dat beter dan in de andere gemeente. Er zijn een aantal onderwerpen die gevoelig liggen waardoor deze zich niet lenen voor een lokale aanpak, zie het citaat vanuit Scherpenzeel over middelenmisbruik, of omdat het een kleine doelgroep betreft. Verder zijn er een aantal zaken die regionaal worden ingekocht zoals de specialistische jeugdzorg en is de afstemming met (speciaal) onderwijs. Regionale participatie is met het beëindigen van het netwerk 'Samen sterk' nauwelijks meer aan de orde geweest, terwijl er bij gemeenten wel behoefte aan is. Zo is er op 28 augustus jl een regionale avond georganiseerd over het transformatieplan 2018-2020. De inbreng en vertegenwoordiging van jongeren en ouders werd gemist. Bij het verder vormgeven van dit plan willen gemeenten jongeren en ouders betrekken. Enkele gemeenten geven aan te zoeken naar een flexibele vorm mogelijk thematisch gericht, geen vaste regionale raad van ouders en jongeren.

“Ik heb zelf onlangs een pleegkind in huis genomen. Ik merk nu zelf heel goed hoe het is om aan de andere kant van de hulpverlening te zitten”.

Wethouder

2. Advies

Op basis van de gesprekken die we hebben gevoerd met jongeren, ouders, wethouders en beleidsmedewerkers, komen we met een aantal adviezen over participatie bij gemeentelijk beleid. Met deze adviezen willen we een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van landelijke tools voor participatie van jongeren en ouders voor het project *Jeugdhulp doen we samen*.

Er is een verschil tussen de leefwereld van jongeren en hun ouders en de systeemwereld van gemeenten. Er is ook een verschil in tempo, gevoel van urgentie, prioriteiten, thema's, financiën, verantwoordelijkheid en eigenaarschap. Het is goed om hierbij stil te staan en te zoeken naar verbindingen tussen deze twee werelden. Immers de systeemwereld probeert oplossingen aan te dragen voor knelpunten in de leefwereld van mensen. Wat betreft het betrekken, verbinden en gezamenlijk optrekken van jongeren en ouders (ervaringen vanuit de leefwereld) met en bij de plannen van gemeenten (de systeemwereld) geven we de volgende adviezen:

- Wees helder in de verwachtingen, beelden en verschillende verantwoordelijkheden die er zijn, dit voorkomt teleurstellingen, misverstanden en miscommunicatie. Goed verwachtingenmanagement kan dit voorkomen. Wees vooraf helder over de kaders, de verschillende rollen en verantwoordelijkheden, het doel, de verwachtingen, welke fasen van het traject, het vervolg.
- Ga uit van de leefwereld van mensen. Sluit aan bij de taal, de 'vindplaatsen', het leefritme, en de items van jongeren en ouders.
- Geen excuustruus: maak serieus werk van participatie. Maak een plan, betrek de mensen om wie het gaat, gebruik een methode die werkt, zoek een locatie die past, bedenk wat mensen het voor mensen zelf oplevert (creëer een win-win-situatie), faciliteer. Maak er geen 'afvinkje' van, dat demotiveert inwoners en draagt niet bij aan het vertrouwen.
- Houd rekening met de gevoeligheid van thema's en informatie, en zorg voor een veilige en prettige sfeer die past bij het thema en de groep genodigden.
- Betrek jongeren en ouders vroegtijdig bij het maken van plannen. En betrek hen bij alle fasen van het proces: plannen uitvoeren, monitoren, evalueren en nieuwe plannen maken. Het betrekken van jongerenraden en de adviesraden sociaal domein voldoet niet. Jongerenraden 'bieden een podium aan oudere, hoogopgeleide, autochtone jongeren'³. Jongeren die te maken hebben met zorg voor de jeugd worden nauwelijks door hen vertegenwoordigd. In de adviesraden sociaal domein worden jongeren überhaupt nauwelijks vertegenwoordigd. De wereld van de zorg voor de jeugd, een specifieke wereld, staat soms ver van hen af.

---

³ Feringa, D. (2013). *Burgerschap als ambacht. Jongerenraden in Nederland*. Delft: Eburon.

- Betrek organisaties van jongeren en ouders. Ook in de regio FoodValley zijn organisaties van jongeren en ouders actief. Deze organisaties vertegenwoordigen veel mensen, zie hun inbrengen feedback als een 'cadeautje': (bijna) gratis advies.
- Maak gebruik van ervaringsdeskundigen. Zet projecten op waarbij ervaren ouders (of jongeren) andere ouders (en jongeren) helpen en adviseren. Zorg voor bijvoorbeeld een inloop waar de koffie klaar staat en iedereen welkom is om een praatje te maken. Dit werkt niet allen drempelverlagend maar ook minder stigmatiserend en bespaart op dure professionele zorg. Draag zorg voor ondersteuning en scholing van de ervaringsdeskundigen waardoor de kwaliteit wordt gewaarborgd. Ervaringsdeskundigen dit weer kunnen gebruiken voor hun cv.
- Koppel altijd terug aan jongeren en ouders wat er is 'opgehaald' aan input, wat er concreet mee gedaan wordt, waarom iets wel/niet wordt meegenomen en wat de achterliggend motivatie is. Voor jongeren en ouders is dit een voorwaarde om überhaupt deel te nemen aan beleidsparticipatie, en vaak een reden om af te haken onder de noemer: 'we horen nooit iets terug, waar doen we het voor'.
- Werk samen: goede zorg voor de jeugd is een coproductie tussen jongeren en hun ouders, scholen, sport- en vrijetijdsclubs, gemeenten, huisartsen, en (jeugd)zorgprofessionals.
- Werk ook samen met opleidingsinstituten. Zij leiden de professionals van de toekomst op.
- Leer van ervaringen: gemeenten maken lokaal en regionaal beleid, plannen en resultaatsafspraken. Leer van elkaar. Wat gaat er goed, wat kan beter, wat zijn succesfactoren, wat zijn faalfactoren? En waarmee worden de vragen en behoeften van jongeren en ouders zo goed mogelijk beantwoord? Wat hebben zij nodig om zelf beter toegerust en meer weerbaar te zijn.

Dankwoord

Met veel plezier kijken we terug op onze 'reis' door de regio FoodValley. We willen alle jongeren, ouders, wethouders en beleidsmedewerkers bedanken voor hun tijd, gastvrijheid, vertrouwen en de bereidwilligheid om te vertellen over hun ervaringen, wensen en ideeën als het gaat over participatie. We hopen met dit project en rapport een bijdrage te leveren om de stem van gebruikers (jongeren en ouders) te horen, te gebruiken, te betrekken en om te zetten in mooie plannen voor de regio.